

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ ТА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної та слов'янської філології

Курсова робота з арабської філології

на тему:

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ І ФУНКЦІЙНИЙ ОСОБЛИВОСТІ
ІСЛАМСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Студента групи Пар 16–20

факультету сходознавства

денної форми навчання

Освітньої програми:

Арабська мова і література

та переклад, друга

східна мова, західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.060 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша – арабська

Фархутдінова Марсея Руслановича

Науковий керівник:

ст. викладач В.Г. Кононенко

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСЛАМСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
1.1 Визначення понять термін, терміносистема та термінологія в сучасному мовознавстві.....	6
1.2 Особливості дослідження термінології в арабському мовознавстві.....	13
Висновки до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2 СТРУКТУРНО–СЕМАНТИЧНИЙ І ФУНКЦІЙНИЙ ОСОБЛИВОСТІ ІСЛАМСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
2.1 Структура ісламської термінології.	20
2.2 Семантичні особливості (Особливості семантики) ісламської термінології.....	25
2.3 Особливості функціонування ісламської термінології.....	27
Висновки до курсової роботи.....	31
Анотація.....	33
Список використаних джерел.....	34

ВСТУП

Тема дослідження особливостей ісламської термінології є дуже важливою з кількох причин:

По–перше, ісламська термінологія використовується у багатьох аспектах життя мусульман, включаючи релігійну практику, право, філософію, культуру та історію. Для того, щоб розуміти ці аспекти, необхідно мати глибоке розуміння ісламської термінології.

По–друге, ісламська термінологія використовується у багатьох міжнародних відносинах, таких як дипломатія, торгівля та культурний обмін. Розуміння цієї термінології може допомогти уникнути непорозумінь та конфліктів між різними культурами та релігіями.

По–третє, дослідження ісламської термінології може допомогти виявити та розв'язати проблеми, пов'язані з перекладом термінів з арабської мови на інші мови. Терміни, пов'язані з ісламською термінологією, мають специфічні конотації та значення, які можуть бути важко передати у перекладі на рідну мову.

Тому ця тема є досить актуальною, враховуючи аспекти культури ісламських країн, яка дуже відрізняється від християнських канонів.

У даній курсовій було досліджено структурно–семантичний і функційний аспекти Ісламської термінології, спираючись на дослідження таких видатних науковців як Мухаммад Амер ат–Тунісі, М.Абд ар–Рауфа, Аль–Газалі, Абдель Халек Аль–Каттані, Тарік Рамадан, Мохамед Аркаун. Всі вони вивчали різні аспекти ісламської термінології. Так, наприклад, відомий ісламський філософ, теолог який залишив значний слід у розвитку ісламської термінології Аль–Газалі написав одну з його найвідоміших праць, пов'язаних з цією темою, – "Між узагальненням та деталізацією: принципи мислення та методологія ісламської філософії" (Al–Mustasfa min 'Ilm al–Usul). У цій праці він розглядає термінологію та логічні принципи, що використовуються в ісламській філософії та теології. Він досліджує питання пізнання, обґрунтування істини та інші аспекти філософії мови. Чи інший приклад: роботи відомого дослідника ісламської філософії та мовознавства Абдель Халека Аль–

Каттані охоплюють аналіз ісламських термінів, зокрема у галузях теології та філософії в яких він вивчає різні аспекти ісламської термінології та їх використання в ісламській традиції. Також є роботи швейцарського ісламолога і філософа Таріка Рамадана які зосереджуються на вивченні ісламського мислення та його впливу на сучасне суспільство. Він також аналізує ісламську термінологію та її використання в контексті сучасних викликів інтерпретації та комунікації.

Тему обрано через свою актуальність. Оскільки іслам є однією з найбільших релігій у світі, а термінологія, що використовується в цій релігії, є важливою для розуміння її доктрин і практик. Дослідження структурно–семантичних і функційних аспектів ісламської термінології може бути корисним для перекладачів, які працюють з ісламськими текстами. Це допомагає зрозуміти точне значення термінів і правильно передати їх у перекладі.

Зростання інтересу сучасних мовознавців до дослідження ісламської термінології набувають все більшого поширення. Слід зазначити, що особлива увага приділяється взаємозв'язку сакральних текстів з мовними картинами світу та культурами народів.

Метою дослідження є визначити структурно–семантичний і функційний аспекти Ісламської термінології які виникають перекладі різних арабських текстів.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1. Проаналізувати поняття "термін";
2. Проаналізувати поняття "термінологія" та "терміносистема";
3. Охарактеризувати особливості дослідження термінології в арабському мовознавстві та специфіку перекладу ісламських термінів;
4. Охарактеризувати особливості структури ісламської термінології;
5. Віднайти семантичні особливості перекладу різних понять та пояснити їх значення.

Об'єкт дослідження –ісламські терміни та особливості їх перекладу.

Предметом дослідження є структурно–семантичний і функційний аспекти ісламської термінології

Методи дослідження. З метою розв'язання поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження: метод критичного аналізу, який було використано для вивчення корпусу наукових праць перекладу; метод суцільної вибірки, який застосовувався при пошукові фактичного матеріалу з тлумачних словників арабської мови, з сакральних творів; описовий метод, за допомогою якого були перекладені різні слова, які не мали відповідників для більш точного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів. Були проаналізовані деякі поняття з ісламської термінології та було розібрано їх структурні, семантичні особливості та їх використання в ісламському світі.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що його матеріали і результати можуть допомогти в розумінні того, як терміни вживаються в ісламських текстах, дозволяють краще розуміти історію ісламу та полегшити міжкультурний діалог між ісламським світом та іншими культурами. Вони також можуть бути використані: в освітніх програмах з метою покращення розуміння ісламської культури та релігії. Викладачі можуть використовувати знання про структурно–семантичні та функційні аспекти термінів для пояснення їх семантики та значення; в подальших наукових дослідженнях у галузі ісламської термінології та ісламської культури; в поліпшенні культурного обміну між ісламським та не–ісламським світом. Знання про ісламську термінологію та її функції може допомогти в уникненні культурних непорозумінь та сприяти побудові позитивних взаємин між культурами; у формуванні політики, що враховує особливості ісламської культури та релігії, і тим самим забезпечує більш ефективне державне управління та розвиток країни.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСЛАМСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Визначення понять термін, терміносистема та термінологія в сучасному мовознавстві

1.1.1. Термін у системі професійного мовлення

Термін – це слово або словосполучення, що виражає чітко окреслене поняття певної галузі науки, культури, техніки, мистецтва, суспільно–політичного життя. Слово термін відоме ще з античних часів. У латинській мові (*terminus*) воно означало "кінець", "кордон", "межу". У середньовіччі набуло вже значення "визначення", "позначення", У старофранцузькій мові знаходять навіть номінацію *terme* – "слово". В Україні ця назва поширюється вже у XVIII ст. Тобто термін – це спеціальне слово, яке має дефініцію. Конкретний зміст поняття, визначеного терміном, стає зрозумілим лише завдяки цій дефініції – лаконічно–логічному визначенню, яке зазначає суттєві ознаки предмета або значення поняття, тобто його зміст і межі.

У терміна є такі характерні ознаки як:

- а) належність до певної термінологічної системи;
- б) наявність дефініції (визначення);
- в) однозначність в межах однієї терміносистеми;
- г) точність;
- д) стилістична нейтральність;
- е) відсутність синонімів та омонімів у межах однієї терміносистеми; є) відсутність експресивності, образності, суб'єктивно–оцінних відтінків.

Значення термінів зафіксовано в спеціальних словниках, довідниках, і відповідно їх потрібно вживати лише в тій формі та в тому значенні, які подано у словниках.

Існують такі вимоги до використання термінів у діловому мовленні:

- 1) термін мусить бути стандартним, тобто його потрібно вживати лише в тій формі, яка зафіксована у словнику, напр.: діловодство, справочинство, але не

діловедення, справоведення; автобіографія, а не життєпис; меню, а не стравоспис та ін.;

2) термін має вживатися з одним значенням, теж зафіксованим у словнику. Наприклад, циркуля – це лише директивний лист, а не будь-якого іншого типу;

3) якщо термін є багатозначним, автор документа має будувати текст так, щоб одразу було зрозуміло, яке значення терміна він має на увазі, напр.: справа – особова справа, судова справа.

Терміни також поділяють на загальнонаукові та вузькоспеціальні. Загальнонаукові терміни – це звичайні слова, які набули значного поширення, найменування предметів, якостей, ознак, дій, явищ, які однаково використовуються в побутовій мові, художній літературі, ділових документах. Такі терміни прості, доступні, зрозумілі, вони ніякого спеціального змісту не мають (ідея, гіпотеза, процес, формула, аналіз, синтез, закон, документ, охорона). "Вони не завжди зручні, – зауважує А. Корж, – часто багатозначні, допускають різні тлумачення, можуть застосовуватися то в одному, то в іншому значенні. Тому використання таких термінів доцільне, якщо їх значення зрозуміле для всіх і не породжує ніяких сумнівів у певному контексті".

Вузькоспеціальні терміни – це слова чи словосполучення, які позначають поняття, що відображають специфіку конкретної галузі, наприклад, юридичної: правовідносини, юридична особа, речовий доказ, неправдиве свідчення, законопроект, свідок; економічної: інвестиційні ресурси, комерційний банк, обіг коштів, прибуток–нетто, надком–пенсація тощо. Для цих термінів характерна семантична конкретність, однозначність.

Також терміни різноманітні за структурою, походженням і способами творення. За структурними моделями терміни поділяють на:

– однокомпонентні терміни, напр.: валюта, бюджет, файл, товарообіг, підприємництво, податок, бісектриса, чисельник, меридіан;

– двокомпонентні терміни – найчастіше це словосполучення іменник + іменник, напр.: еритема шкіри, швидкість запису, норма вартості, частини мови, недоторканість особи, принципи маркетингу, кон'юнктура ринку; або прикметник +

іменник, напр.: нормативний акт, матеріальна відповідальність, земельна рента, приватна власність, виробничі фонди, обіговий капітал, ринкова інфраструктура;

– трикомпонентні конструкції, до складу яких можуть входити прикметники: прикметник + прикметник + іменник, напр.: пересувна телевізійна установка, щілинні приголосні звуки, необхідний робочий час, нова економічна політика, гарантований щорічний дохід; прикметник + іменник + іменник, напр.: структурний тип речення, типовий носій запису, міжнародний поділ праці, еквівалентна форма власності, вартісна будова капіталу, валютні фонди підприємств; іменник + прикметник + іменник, напр.: осердя магнітної головки, речення ускладненого типу, відтворення грошового капіталу, вартість робочого місця, плинність робочої сили, податок на цінні папери; іменник + іменник + іменник, напр.: розширювач діапазону гучності, категорія числа іменника, інвентаризація в установах банків, кругооборот коштів підприємств, управління просуванням товару;

– багатокомпонентні аналітичні терміни, що мають чотири і більше компонентів, напр.: фонд оплати праці підприємства, попередня оплата товарно–матеріальних цінностей та послуг, резерв коштів на непередбачені роботи та витрати, середня квадратична похибка ряду вимірів, міжнародний комерційний арбітражний суд, повна відновна вартість основних фондів.

Термінолексика – "каркасний словник" мови будь–якої спеціальності. Знання економічної термінології–умова високої професійності економістів різних профілів. Будь–яка термінологічна система є дуже мобільною з погляду реагування на ті чи інші соціально–економічні та політичні зміни.

1.1.2. Поняття "термінологія" та "терміносистема"

Серед системи термінів кожної галузі вирізняють дві складові – термінологію і терміносистему. Вивченням термінів та терміносистем займається наука термінознавство. Термінознавство – це наука, що вивчає спеціальну лексику з точки зору її типології, походження, форми, значення і функціонування, а також використання, упорядкування і творення.

Під термінологією розуміють сукупність термінів, тобто слів або словосполучень, що висловлюють специфічні істотно сформовані поняття з певної

галузі науки, техніки чи мистецтва, а також сукупність усіх термінів, наявних у тій чи іншій мові (Павлюк, с.162). Термінологія належить до лексики професійної і наукової мови, яка є самостійним функціонуючим різновидом загальнонаукової мови. На відміну від загальноповсякденної лексики термінологія пов'язана з науковими концепціями і з предметним знанням певної галузі. Термінологія виконує такі основні функції – позначає наукові поняття і задовольняє потреби спілкування фахівців, за умови, якщо вона є загальноприйнята, унормована, відповідатиме вимогам до термінів. Тому, говорячи про термінологію, лінгвісти за звичай розрізняють: а) науку про терміни (в цьому відношенні все більш популярним стає термін "термінознавство"); б) спеціальну лексику у складі усіх слів певної мови (ми говоримо, наприклад, "термінологія української мови", "термінологія англійської мови" і т.д.; в) спеціальну лексику, обслуговуючу окрему галузь науки чи техніки (наприклад, "лінгвістична термінологія", "термінологія образотворчого мистецтва" і т.д.). Така багатозначність зумовлена тим, що для кожної термінологічної одиниці визначена точка координат як в мові в цілому, так і в підмові зокрема.

На думку А.А.Реформатського, однією з основних характеристик терміна є системність, адже термін входить до системи понять відповідної галузі знання. Ця система – термінологія, поза нею слово втрачає свою характеристику терміна. "Якщо звичайні слова мови є все–таки системними, – пише учений, – то це не означає, що їхня системна характеристика математично ідеальна. І при словотворенні, й при зміні слова ми постійно натрапляємо на порушення парадигм" (Кубрякова, 1985, с.54) Усе це не відповідає сутності терміна, що має бути і лексично, і морфологічно виключно систематичним, здатним утворювати похідні і бути максимально парадигматичними. У кожній термінології термін співвідноситься з тими чи іншим поняттями і в кожного терміна є своє поле термінології. Поле для терміна – це дана термінологія, за межами якої слово втрачає свою характеристику терміна (Кубрякова, 1985, с.51).

Сутність будь–якого елемента, пише В.К. Нікіфоров (Коваленко, с112) "... в усій повноті розкривається саме у системі та у взаємодії систем. А система термінів, що є засобом висловлювання понять у сфері наукового мислення, у науці є структурним елементом, який не залишається осторонь змін, які відбуваються у

системі понять даної науки, а змінюється одночасно з ними" (Коваленко, с.112). Термін, як елемент системи не лише реєструє поняття, але й в своє чергу впливає на це поняття, уточнює його, відокремлює від суміжних уявлень.

Другою, проте не менш важливою складовою серед системи термінів, як було зазначено, лінгвісти визначають поняття "терміносистема". Термін може існувати лише як невід'ємний елемент терміносистеми. Поняттям "терміносистема" науковці визначають, як – систему термінів у певній галузі, підгалузі наукового або технічного знання, що обслуговує наукову теорію або наукову концепцію. Терміносистема відрізняється від термінології тим, що представляє собою сукупність термінів конкретних галузей, підгалузей наукового або технічного знання, що обслуговує наукову теорію або наукову концепцію. Тобто, терміносистеми – це галузеві термінології. А термінології, в свою чергу, слугують джерелами терміносистем. Але, на відміну від термінології, терміносистема формується не разом з формуванням певної науки, а відповідно до етапів формування теорії цієї науки. Проте в основі терміносистеми не обов'язково має бути наукова теорія. Іноді достатньо, щоб була лише концепція або узагальнені ідеї. Системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, які надають сукупності термінів системного характеру:

1) логічними (якщо між поняттями певної галузі науки існують системні логічні зв'язки – а вони є в кожній науці, – то терміни, які називають ці поняття, мають теж бути системно пов'язаними);

2) мовними (хоча терміни позначають наукові поняття, вони залишаються одиницями природної людської мови, а відповідно їм властиві всі ті зв'язки, які характерні для загальноживаних слів – синонімічні, антонімічні, словотвірні, полісемічні, граматичні, родо–видові тощо.

Терміносистема має власну структуру. Її структурно–функціональним центром є так званий базовий термін. Представляючи найбільш вживану одиницю цієї системи, базовий термін, крім цього, є інформативним, простотим за структурою та володіє хорошими продуктивними можливостями .

Терміносистема формується на певному етапі розвитку певної галузі наукового знання, коли вже створено наукову теорію, позначено об'єкти та зв'язки між ними. Виділяють кілька типових ознак терміносистеми:

1. Терміносистема являє собою більшу чи малу сукупність термінів, спільно обслуговуючи комунікативно–тематичні чи комунікативно–ситуативні задачі;

2. Елементи терміносистеми прямо (безпосередньо) чи опосередковано (за допомогою інших елементів) комунікативно–співвіднесені і структурно пов'язані один з одним і з системою в цілому;

3. Не існує жодного терміна, котрий би не входив в ту чи іншу терміносистему;

4. Межі між терміносистемами можуть бути більш чи менш чіткими, терміносистеми можуть накладатись одна на одну і створювати в таких випадках перетин терміносистем;

5. Цілісність терміносистеми. Наприклад, економічні поняття, терміни у сукупності складають цілісну терміносистему, яка дає нам загальне уявлення про функціонування економіки.

6. Певна сталість терміносистеми..

7. Структурований характер терміносистеми. Структура терміносистеми може мати підсистеми, що відбивають родо — видові відношення, відношення цілого та його частин, зв'язки причини й наслідку, відношення об'єктів та їхніх ознак.

Таким чином, можна підсумувати, що, лише навчившись чітко бачити властивості і особливості термінів, їх системну організацію в них самих, термінознавство може вирішувати свої теоретичні та практичні задачі, пов'язані, з описом та аналізом терміносистем, а також з досконалістю їх використання .

Розрізняють три етапи формування й функціонування терміносистеми:

Перший етап— перехід від стану відсутності теорії до стану її формування, тобто перехід від неупорядкованої сукупності термінів до терміносистеми;

Другий етап— зростання обсягу знань в межах прийнятої теорії внаслідок удосконалень, досягнень науково–технічного прогресу;

Третій етап— зміна теорії і, як наслідок, зміна терміносистеми. Спочатку нову теорію описують термінами попередньої теорії, потім впроваджуються нові терміни, що відображають нові поняття .

Таким чином формують систему понять нової теорії, і кожне місце в цій новій системі посідає певний новий термін, а у сукупності з'являється нова терміносистема. Частину термінів попередньої терміносистеми залишають, але вони вже пов'язані з новими поняттями. Отже, без теорії немає терміносистеми, без терміносистеми немає теорії.

Отже, термінологія і терміносистема є складовими системи термінів у певній галузі знання. Термінологія охоплює сукупність термінів, що висловлюють специфічні істотно сформовані поняття з певної галузі науки, техніки чи мистецтва. Термінологія відрізняється від загальноживаної лексики тим, що пов'язана з науковими концепціями і предметним знанням певної галузі. Термінологія виконує основні функції – позначає наукові поняття і задовольняє потреби спілкування фахівців. Терміносистема є системою термінів, яка обслуговує наукову теорію або наукову концепцію у певній галузі. Терміносистема формується відповідно до етапів формування теорії певної науки, але не обов'язково має наукову теорію в основі. Терміносистема має структуру, де базовий термін є центром і найбільш вживаною одиницею системи. Вона формується на етапі розвитку науки, коли створена наукова теорія та визначені зв'язки між об'єктами. Терміни в терміносистемі пов'язані між собою логічно та мовно, використовуючи різні типи зв'язків, такі як синонімічні, антонімічні, словотвірні, полісемічні, граматичні, родо–видові тощо. Терміносистема має певні ознаки, такі як цілісність, сталість, структурований характер. Вона може мати підсистеми, відображаючи відношення між поняттями. Формування терміносистеми відбувається через етапи: перехід від відсутності теорії до формування терміносистеми, зростання обсягу знань та зміна теорії, що призводить до зміни терміносистеми. Загалом, вивчення термінології та терміносистем дає нам зрозуміти, що терміни виконують важливу роль у науці та інших галузях знання, допомагаючи точно та однозначно висловлювати поняття та сприяючи ефективному спілкуванню між фахівцями.

1.2. Особливості дослідження термінології в арабському мовознавстві

Що стосується зародження історії арабської термінології, то воно, як ми вже згадували, пов'язане з правлінням аббасидського халіфату (750–1055 pp.), А точніше із зародженням наук, мистецтв та літератури. У період правління багдадських халіфів деякі вчені займалися перекладом, а інші – освітою. На наш погляд, досить згадати книгу "Maḥatīih ul-'Ulum] (Ключі до наук), що належить перу ал–Хорезмі (пом. в 387 р. за хиджрі), що складається з 15 розділів і 93 розділів, де аббас вчений дав визначення 2382 термінам (إيمان, ص. 41 السعيد). 26 Як стверджує М.Ф. Хіджазі у своїй праці "ал–Усус ал–Лугауія фі ілм ал–Мусталах", присвяченій термінології, вивчення арабських термінів в історичному аспекті – це важлива частина історії арабської мови та історії науки (محمود فهمي حجازي, ص. 32)). Перекладацька діяльність почалася в середині VIII століття і плідно почала розвиватися в IX столітті під час правління халіфа Мамуна, коли стали перекладатися книги з хінді, грецької, перської мов арабською. Як було зазначено, Мамуном було засновано Будинок мудрості, у якому працювали перекладачі. На думку єгипетського вченого М.Абд ар-Рауфа, історії перекладу не надавалося належного значення, тому дана область протягом значного часу залишалася осторонь вторжених наукових напрямів (محمد عوني عبد الرؤوف, ص. 13–14). Ар-Рауф також вважає, що першим, хто задумався про необхідність перекладу, був Халід ібн Муауія (пом. 704 р.), а ал–Джахіз був першим, хто переклав книги з медицини, хімії та зірок (астрономії) (محمد عوني عبد الرؤوف, ص. 78). Хунайн ібн Ісхак зі своїми учнями переклав величезну кількість наукової літератури з грецької, перської арабською мовою, виписуючи наукові терміни в їхній іноземній транскрипції або транслітерації і даючи їм пояснення. Переклад з арабської іншими мовами почав здійснюватися з X–XI століття. Але вже до кінця XVIII століття особливу увагу перекладу серед арабських країн стало приділятися в Єгипті, що пов'язано з приходом французьких завойовників, а згодом і приходом французької культури та науки на територію Єгипту. Мухаммад Алі став першим, хто зробив свій значний внесок у розвиток перекладацької діяльності. Під час Мухаммада Алі було перекладено з французької близько 445 книг, що становило 55% всіх перекладених арабською мовою творів. (محمد عوني عبد الرؤوف, ص. 267–268). Хоча діяльність перекладачів мала

своє продовження і після правління М. Алі, все ж таки наступний період не відрізнявся такою бурхливою активністю. Завдяки чіткій політиці, що проводиться Мухаммадом Алі, величезна кількість праць з науки та техніки стало перекладатися арабською та турецькою мовами. Мухаммад Алі почав створювати місцеві структури освіти. Серед них – будівництво Медичної школи, де працювали італійці та французи, а мовними питаннями, у тому числі підбором та пошуком перекладачів для перекладу під час занять, займався французький лікар Антуан Клот. На прохання Мухаммада Алі Клот організував медичне управління в армії Єгипту та провів великий період свого життя в Єгипті. Факультет медицини та фармацевтики на чолі з Клот–беком переклав арабською мовою 86 книг з різних розділів медицини. У 1835 році Школа перекладачів перетворилася на Школу мов, де викладалися арабська, турецька та французька мови, а також немовні дисципліни, такі як географія, арифметика та історія. Вчителі та учні Школи перекладачів (близько 150 учнів), а згодом Школи мов переклали арабською мовою близько 2000 книг та трактатів, що охоплювали різні сфери науки: географію, історію, літературу, медицину, мистецтво військової справи, виробництво та ін. Р. Тахтауї у Парижі переклав 12 книг та один трактат з основ пізнання, введення в географію, геометрію, здоровий спосіб життя тощо. Він також розумів, що основним засобом для отримання інформації про західні досягнення є переклад. Їм була розроблена спеціальна методика перекладу термінів та іноземних слів. У 1841 році також під керівництвом Ріфа Тахтауї було утворено Бюро перекладу, куди прямували випускники Школи мов (محمد عوني عبد الرؤوف, ص. 227–310). Але після завершення правління Мухаммада Алі в 1849 році Школа мов закрилася, а Бюро перекладу розділилося на два відділення: переклад з арабської та на арабську мову та переклад з турецької та на турецьку мову. Школа мов відновила свою діяльність лише у 1951 році, вже через шість років вона стає Вищою школою мов, а з 1973 року стає Факультетом мов (ал–Алсун) Айн–Шамського університету в м. Каїр (АРЄ), який продовжує навчати арабській та іноземній мов і досі. Після Мухаммада Алі було також зроблено ривок у сфері перекладу. У Бейруті (Ліван) в 1876 був створений журнал "ал–Муктатаф", видавництво якого в 1885 переїхало в Каїр. Унікальність даного журналу полягала у його статтях, присвячених значенню перекладу загалом

та практичному перекладу досягнень західних наук, промислової справи, наукового прогресу. Мухаммад Амер ат–Тунісі, Наср ал–Хуріні досліджували праці з перекладу та доклали значних зусиль для створення нових арабських наукових термінів та визначення зв'язку між ними та сучасними європейськими термінами. Відомий вчений М.Ф. Хіджазі розглядає історію арабських термінів у двох аспектах: 1. Арабська спадщина ([at–Turaa التراث العربي (š ul–'Arabi)) 2. Терміни в сучасну епоху ([al–Mustalahaat fii الحديث الع Hadiiš] час розквіту наук, культури та релігії. М.Ф. Хіджазі запропонував розглядати арабські терміни з діахронічної точки зору в двох групах відповідно до їх історичного розвитку, це – середньовічні арабські терміни (التراثية [العربية المصطلحات al–M Mustalahaat ul–'Arabiiyat ul–Hadiiša]) (ص. 300. محمود فهمي حجازي, ص). Отже, якщо термінологічна мова арабської спадщини включала елементи асирійської, грецької, латинської, перської та інших мов давнини та середньовіччя, то мова сучасних термінів – елементи французької, італійської, англійської мов. Проте в історії арабської мови та її термінів важливу роль відіграла і турецька мова під час правління Османської імперії на території арабських країн протягом 31 чотирьох століть (XVI–XX століття), особливо в освіті військових та адміністративних термінів. Тому при вивченні історії арабських термінів необхідно врахувати та існування на території арабських держав Османської імперії та, відповідно, її мови. Оскільки правління держави Османської займає значний проміжок часу, на наш погляд, його слід розглянути як окремий період, а саме між періодом формування арабської спадщини і періодом виникнення сучасних арабських термінів, називаючи його «періодом появи арабських термінів турецького походження». Після падіння Османської імперії Франція, Англія та Італія поділили арабські країни, що також знайшло своє відображення і в мовній системі кожної арабської держави. Потім арабські країни почали здобувати незалежність одна за одною. Тим не менш, незалежність не змогла повністю ліквідувати вплив західних держав у всіх сферах, що позначилося і на мові та її терміносистемі. Свою лепту в розвиток перекладу зробив міністр ал–Мусліх Хайр ад–Дін атТунісі (1810–1890 рр.), будучи знавцем французької мови, він займався перекладом книг з французької на арабську мову. У 1875 році він заснував школу для викладання арабської мови, наук

та іноземних мов (французька, італійська та турецька). Серед видатних перекладачів Марокко був Ахмад ас–Сусі, який займався перекладом книг з арифметики, геометрії з французької на арабську. В Алжирі через сильний вплив і тиск з боку Франції роботи над перекладами виявилися пасивними. Перекладач Хамдан Ходжа, знаючи французьку, англійську та турецьку, перекладав з турецької арабської тексти релігійного характеру. На нашу думку, неповне застосування арабської мови у всіх терміносистемах арабського світу пояснюється такими факторами:

- Відсутність уніфікації термінів: самостійна робота кожної арабської країни призводить до утворення самостійного терміна, що відрізняється від його еквівалента (який нерідко утворений за аналогічним методом) в іншій країні;
- Непоширеність термінів: терміни, які уніфіковані на семінарах, конференціях, не завжди доводяться до широкої маси і таким чином вони не виходять за межі конференц–залів;
- Можливість продовження навчання за кордоном: студенти, випускники, які здобули освіту західною мовою всередині країни, можуть продовжити свою освіту або працювати в Європі, США тощо;
- Володіння викладача іноземною мовою: викладачам, які здобули освіту іноземною мовою, набагато легше пояснювати нею;
- Надмірність термінів: оскільки в день у термінологічну лексику надходить близько 50 термінів, арабські центри терміностворення не встигають їх вчасно "обробляти";
- Невелика кількість уніфікованих термінологічних словників;
- Низький рівень володіння АЛЯ серед учнів: студенти не володіють "фусхою" ([الفصحى] "Fusha] арабською літературною мовою) на достатньому рівні, оскільки постійно користуються діалектом;
- Близько 80% інформації надходить через мережу Інтернет англійською мовою, тому багато хто вважає за краще читати її в оригіналі, застосовуючи знання, отримані у вузі, та ін. У 1983 році в Танзанії було проведено термінологічний семінар, де брали участь фахівці з шести держав Африки, в тому числі двох арабських: Судану, Сомалі, Ефіопії, Танзанії, Мадагаскару та Бурунді. З 1988 року в арабському світі також виходять комп'ютерні та Інтернет–журнали, такі як [العصر لغة] Lughat ul– 'Asr] (Мова епохи), [وا الكمبيوتر عالم]نترنت "Alam ul–Kumbi комп'ютера та Інтернет), [ويندوز] «Yinduuz] (Windows) та ін. Що стосується арабського регіону, то і тут робота з термінологією набула системного характеру. У сучасній історії арабської

термінології та її розвитку значна роль належить конференціям, семінарам, Академіям арабської мови, установам з арабізації та працям, опублікованим внаслідок їх робіт. У 1969 Ліга арабських держав (ЛАГ, рік утворення 1945, штабквартира знаходиться в Каїрі) доручила Бюро з координації арабізації в Рабаті (Марокко) роботу з координації термінів в арабському світі. Бюро організувало семінари, конференції з різних тем, що стосуються термінології, а також опублікувало чимало наукових та публіцистичних статей у своєму журналі "ал-Лісан ал-Арабі" ("العربي اللسان" Арабська мова). Семінар "Уніфікація методів створення наукових термінів", що проходив у період 18.02–20.02.1980 року в Рабаті, зробив певний внесок у терміноутворення арабської мови та впорядкування термінів. Щодо спеціальної теоретичної дисципліни "Термінологія", то вона викладалася у двадцяти країнах світу, але, як стверджує арабський термінолог Алі ал-Касімі, "до 90-х років ХХ століття не було арабського вузу, де б викладалася термінологія як наукова та самостійна дисципліна" (ص. 27. علي القاسمي). На сьогоднішній день становище змінилося. Якщо розглянути нинішню термінологічну ситуацію в країнах Арабського світу, то тут, як у Європі, Канаді, США, активно розвивається викладання термінології як самостійної дисципліни. Вже з 1993 року Університет імені Сіді Ібн Абдулли у Фесі випускає науковий журнал "Термінологічні дослідження" та проводить семінари, конференції з проблем арабської термінології. Університет імені Мулай Ісмаїла в Мекнесі, також надаючи особливого значення викладанню термінології у ВНЗ, проводить різноманітні семінари. Один із таких семінарів, найбільш плідних у галузі термінології, був проведений у співпраці з вищеназваним університетом у Фесі у 2000 році.

Отже, в цьому підрозділі ми дізнались про деякі аспекти дослідження термінології в арабському мовознавстві : Зародження історії арабської термінології, Перекладацька діяльність та її розвиток, Освіта та перекладацькі школи, зв'язок з іншими науками, такими як: географія, геометрія, медицина, тощо.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Узагальнюючи все сказане в I Главі, слід зазначити, що ісламські терміни у сучасній українській мові виділені в особливу тематичну групу серед інших запозичень з арабської мови та стають предметом нових лінгвокультурологічних досліджень. В українській лінгвістиці арабська лексика вивчається з XIX ст., але все-таки особливий інтерес до неї виникає у 80-ті роки XX ст. Ісламські терміни запозичуються в основному з тих самих причин (відсутність у приймаючій мові засобів для номінації певних понять; прагнення до уточнення, деталізації понять; економія мовних засобів та ін.), що й будь-які інші запозичення, але все ж таки зустрічатимуться і особлива підстава, характерна виключно для таких слів, – бажання зберегти точний сакральний сенс Корану, Сунни та інших ісламських джерел. У сучасній лінгвістиці робляться спроби узагальнення та класифікації релігійної лексики. Так, наприклад, за джерелом запозичення виділяють такі ісламські терміни: слова з Корану (Аллах, іслам, мечеть); з інших ісламських джерел, таких як Сунна, з висловлювань сподвижників пророка Мухаммеда, відомих ісламських мудреців, теоретиків та філософів (газават, гази, муфтій, халіфат); лексеми, пов'язані з ісламською культурою та ісламськими традиціями (медресе, мектеб, суфізм, чалма); слова, створені на українському ґрунті внаслідок культурологічного контакту між народами (мусульманство, магометанство, магометани, ісламістський), та слова, утворені в останні десятиліття завдяки розширенню політичних та соціальних процесів сучасного світу (ісламізм, ісламізація, ваххабізм). Ісламська лексика в сучасній українській мові має свої типологічні особливості, що характерно відокремлюють її серед інших тематичних груп: зберігає в собі смисловий аспект віри, обрядів та традицій, що є відображенням релігійної культури; виділяє духовні особливості різних народів, які прийняли іслам, але сформували нові релігійні традиції; деякі лексеми, присутні у російському дискурсі, зовсім не вивчені, оскільки не входять до активного складу української мови, однак використовуються в ісламському середовищі україномовних; Значна частина слів має кілька значень, які потрібно знати у тому, щоб достеменно і правильно їх використовувати. Культуротворна роль ісламу для багатьох народів країн СНД, інтерес до релігії, що

постійно зростає після прийняття у 1990 році закону "Про свободу совісті та релігійні організації", соціально–політичні та військові конфлікти на Близькому Сході роблять питання вивчення арабської релігійної лексики особливо актуальним.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО–СЕМАНТИЧНИЙ І ФУНКЦІЙНИЙ ОСОБЛИВОСТІ ІСЛАМСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

2.1. Структура ісламської термінології

Структура Ісламської термінології включає в себе багато термінів, які використовуються в ісламі. Основна мова, на якій було написано Коран та більшість основних ісламських текстів, – арабська. Багато термінів в ісламській термінології мають корені в арабській мові, тому їх часто використовують у транслітерованому вигляді або з арабської транслітовані на інші мови.

Основна мова для використання ісламської термінології є арабська. Багато з цих термінів були винайдені у 7–8 столітті н.е., коли іслам почав поширюватися на Близький Схід та Північну Африку. З тих пір багато з цих термінів залишилися незмінними.

Термінологія в ісламі охоплює такі концепти, як Бог (Аллах), Коран, молитва (салах), піст (саум), данина (закят), паломництво до Мекки (хадж), пророки, ангели, мученики, вірування, релігійні обряди, молитви та інші аспекти ісламської віри.

Також в ісламській термінології використовуються спеціальні терміни для позначення різних шкіл мислення в ісламі, таких як сунні, шія, салафі, суфі, ібаді, хаджарія, джафарі та інші.

Знання ісламської термінології важливо для розуміння ісламської культури, історії та традицій. Також воно може бути корисним для тих, хто вивчає арабську мову або займається перекладом ісламських текстів.

Ісламська термінологія є важливою складовою ісламської культури і віри. Вона містить в собі багато термінів, що використовуються для опису релігійних понять, практик і інших аспектів ісламу. Для кращого розуміння структури ісламської термінології, розглянемо деякі її ключові аспекти.

– Коранічні терміни – ісламська термінологія починається з Корану, головного святого тексту ісламу. Багато термінів і понять, що використовуються в ісламській традиції, мають корінь у Корані. Наприклад : *Аллах* (الله) – це ім'я Бога в ісламі. Це слово згадується більше 2600 разів у Корані, наприклад: "Хто відмовляється від посланця після того, як він з'явився, і підкорюється іншому шляху, ніж шлях віруючих, ми допустимо того, кого він обрав, у пекло, і це погане призначення" (Коран 4:115). *Салят* (الصلاة) – це молитва, яку мусульмани здійснюють п'ять разів на день. Це слово згадується більше 80 разів у Корані, наприклад: "Зберігайте ваші саляти і середину саляту, і ставайте перед Аллахом покійно" (Коран 2:238). *Хадж* (الحج) – це паломництво в Мекку, яке мусульмани здійснюють один раз на рік. Це слово згадується більше 20 разів у Корані, наприклад: "А потім нехай завершиться його паломництво до місця паломництва святого" (Коран 2:196). *Джихад* (الجهاد) – це боротьба за іслам. Це слово згадується більше 30 разів у Корані, наприклад: "І боріться з ними до тих пір, доки не зникне боротьба, і не стане релігією Аллаха" (Коран 2:193), та багато інших.

Хадіс – окрім Корану, ісламська традиція включає набагато більше матеріалу, що описує життя і діяльність пророка Мухаммеда (ص). Ці матеріали відомі як хадіси і вони також містять багато термінів, що використовуються в ісламській термінології. Наприклад: *Сунна* (السنة) – це зразок життя пророка Мухаммеда, включаючи його поведінку, звичаї та вчення. Це слово згадується в багатьох Хадісах, наприклад: "Я залишаю вам дві релігійні речі – Коран і мою сунну" (Хадіс Бухарі 73). *Шаріа* (الشريعة) – це законодавство ісламу, яке базується на Корані та Сунні пророка Мухаммеда. Це слово згадується в багатьох Хадісах, наприклад: "Кожна релігійна група має свою шарію" (Хадіс Абу Давуд 4596). *Умма* (الأمة) – це спільнота мусульман, яка визнає іслам як свою релігію. Це слово згадується в багатьох Хадісах, наприклад: "Мусульманин – брат мусульмана; він не насилує його і не залишає його в бідності" (Хадіс Муслим 2564).

Фікх – це ісламське право, яке визначає, як повинні жити мусульмани. Це право розвивалося протягом багатьох століть і містить в собі багато термінів і понять, що

використовуються в ісламській термінології. Наприклад: **Тахара** (الطهارة) – це поняття чистоти в ісламі, яке включає обряди очищення та відмивання перед молитвою. Це слово згадується в Фікхі, наприклад: "Тахара є половиною віри" (Фікху аль–Акбар). **Закят** (الزكاة) – це пожертва, яку мусульманин повинен віддавати зі свого майна на благодійність. Це слово згадується в Корані та багатьох текстах Фікху, наприклад: "Закят – це обов'язок, який належить кожному мусульманові" (Фікху аль–Акбар).

Тасаввуф – це ісламська містична традиція, яка базується на індивідуальному досвіді і пошуку духовності. Вона також містить в собі багато термінів і понять, що використовуються в ісламській термінології. Наприклад: **Муракаба** (مراقبة) – це практика медитації та контролю своїх думок та почуттів для досягнення більш глибокого розуміння своєї відданості до Аллаха. Це слово згадується в багатьох текстах Тасаввуфу, наприклад: "Муракаба допомагає мусульманам зосередитися на своїй духовності та розумінні Божої мудрості". **Шарікат** (شراكة) – це термін, який використовується для опису взаємодії між мусульманами у Тасаввуфі. Він позначає спільну діяльність та допомогу один одному у досягненні духовної мети. Це слово згадується в багатьох текстах Тасаввуфу, наприклад: "Шарікат допомагає мусульманам відчувати спільність у своїй відданості до Аллаха".

Шаріа – це набір правил і настанов, що регулюють поведінку мусульман. Шаріа включає в себе різні аспекти життя, від сім'ї та особистих відносин до суспільних і політичних питань. Він містить в собі багато термінів і понять, що використовуються в ісламській термінології. Наприклад: **Халяль** (حلال) – це термін, який вказує на те, що дія, продукт або їжа є дозволеними за Шарією. Цей термін згадується в Корані та Хадісах, які містять правила щодо того, що є Халяльним та що не є. **Харам** (حرم) – це святе місце або зона, яка мусульманин не повинен порушувати. Цей термін згадується в Корані та Хадісах, які містять правила щодо того, які місця є Харамом, та як поводитися у цих місцях.

Культурні терміни – іслам має свою власну культуру, яка містить в собі багато термінів і понять, що використовуються для опису різних аспектів ісламського життя, таких як архітектура, мистецтво, література та інші. Наприклад: **Рамадан** (رمضان) – це святий місяць в ісламі, під час якого мусульмани постяться від їжі, пиття та сексу

впродовж дня. Рамадан є важливим релігійним обов'язком для мусульман та є одним з п'яти стовпів ісламу. *Азан* (أذان) – це виклик на молитву, який оголошується з мінаретів мечетей п'ять разів на день. Азан складається зі слів, які закликають мусульман до молитви, інформують про час молитви та підтримують спільність мусульманської громади.

Терміни, що описують релігійні практики – іслам містить в собі багато релігійних практик, таких як намаз, пост, хадж та інші, кожна з яких має свої власні терміни і поняття.(Brill)

Терміни, пов'язані з ісламською історією: іслам має довгу історію, тому багато термінів в ісламській термінології пов'язані з історичними подіями. Наприклад :

Халифат – це термін, що використовується для опису ісламської держави та уряду, який було створено після смерті Пророка Мухаммеда. Халифат був очолюваний каліфами, які вважалися правительством за віруючих мусульман.

Батталіон (بطليون) – це термін, що використовується для опису групи ісламських воїнів, які були важливими у перших років ісламу. Багато з цих батальйонів були очолені близькими сподвижниками Пророка Мухаммеда, такими як Алі та Абу Бакр.

Висновки за підрозділом:

Отже, ми дослідили структуру ісламської термінології. Ця термінологія включає багато термінів, які використовуються в ісламі і мають корені в арабській мові. Багато з цих термінів були винайдені в 7–8 столітті н.е., коли іслам почав поширюватися на Близький Схід та Північну Африку. Термінологія в ісламі охоплює різні концепти, такі як Бог (Аллах), Коран, молитва (салах), піст (саум), данина (закят), паломництво до Мекки (хадж), пророки, ангели, мученики, вірування, релігійні обряди, молитви та інші аспекти ісламської віри. Також в ісламській термінології використовуються спеціальні терміни для позначення різних шкіл мислення в ісламі, таких як сунні, шія, салафі, суфі, ібаді, хаджарія, джафарі та інші.

У загальному, ісламська термінологія складається з багатьох різних категорій термінів, що описують різні аспекти ісламу та його культури. Ця термінологія є важливим інструментом для розуміння ісламу та його віри, а також для взаємодії з ісламськими культурами та спільнотами.

2.2. Семантичні особливості ісламської термінології

Дослідження семантики ісламської термінології є складною і важливою галуззю, що вимагає знання різних аспектів ісламської культури, мови та традицій. Семантична структура ісламської термінології пов'язана зі специфікою ісламської релігії та філософії, які впливали на її розвиток.

Наприклад, багато ісламських термінів пов'язані з релігійними поняттями, такими як "тауба" (покаяння), "шаріа" (ісламське право), "іман" (віра) та "джихад" (постійне прагнення до Бога). Кожен з цих термінів має свою власну семантичну структуру та підтексти, які пов'язані з ісламським світоглядом, історією та культурою.

Крім того, семантика ісламської термінології залежить від контексту, в якому вона використовується. Наприклад, термін "джихад" може мати різні значення в залежності від контексту: в одному випадку це може бути трактувано як фізична війна, в іншому – як постійна боротьба зі своїми внутрішніми негативними рисами.

Одним з важливих аспектів семантики ісламської термінології є розуміння її впливу на формування культурних та інтелектуальних традицій в ісламському світі. Наприклад, термін "тасаввуф" (ісламська містика) має великий вплив на розвиток літератури, мистецтва та філософії в ісламському світі.

Дослідження семантики ісламської термінології також може допомогти у розумінні культурних та інтелектуальних зв'язків між різними країнами та регіонами, де проживають мусульмани. Наприклад, дослідження семантики ісламської термінології може виявити спільні особливості та відмінності між ісламською культурою в різних країнах, таких як Єгипет, Саудівська Аравія, Іран та Пакистан. (Хуснутдинова, Е. 2014)

Дослідження семантики ісламської термінології також може бути корисним для міжкультурного діалогу та взаєморозуміння між ісламом та іншими релігіями та культурами. Наприклад, дослідження семантики термінів, пов'язаних зі взаємодією людини з Богом або Всесвітом, може допомогти зрозуміти подібність та відмінності між ісламом та християнством або іншими релігіями.

У цілому, дослідження семантики ісламської термінології важливо для розуміння культурних, історичних та філософських аспектів ісламської культури та релігії, а також для сприяння взаєморозумінню між різними культурами та релігіями.

Задача дослідження семантики ісламської термінології полягає у розумінні сутності та значення термінів, які використовуються в ісламській традиції для опису концепцій, які мають особливе значення для мусульман. Особливості семантики ісламської термінології можуть бути наступні:

Духовне значення: Багато ісламських термінів мають духовне значення, що відображає релігійну важливість та моральність, які вони втілюють.

Полісемія: Більшість ісламських термінів мають кілька значень, що залежать від контексту, в якому вони використовуються.

Релігійне значення: Багато ісламських термінів мають спеціальне релігійне значення, яке відображає важливість, яку мають ці концепції для віруючих мусульман.

Історичне значення: Багато ісламських термінів мають історичне значення, що відображає історичний контекст, в якому вони були сформовані.

Юридичне значення: Деякі ісламські терміни мають юридичне значення, яке відображає їхню важливість для виконання релігійних обов'язків та практики.

У дослідженнях семантики ісламської термінології дослідники звертають увагу на культурні, історичні та релігійні контексти, в яких вони використовуються, щоб краще розуміти їх значення та використання. Особливості семантики ісламської термінології можуть бути досліджені у контексті філософських трактацій, літературних текстів, віршів та інших жанрів, які відображають специфічні особливості та різноманітність ісламської культури та традицій. Дослідження семантики ісламської термінології можуть також включати аналіз перекладу термінів на різні мови, оскільки це може впливати на їхнє точне відтворення та розуміння в інших культурних контекстах. Одним з важливих напрямків дослідження семантики ісламської термінології є розуміння взаємозв'язку між термінами та концепціями, які вони відображають, а також їхнього впливу на ісламську культуру та інтелектуальну спадщину.

Отже, дослідивши семантичні особливості ісламської термінології ми зробили висновок, що дослідження семантики ісламської термінології зосереджується на дослідженні сутності, значення та взаємозв'язку термінів, що використовуються в ісламській культурі та релігії. Воно також досліджує вплив цих термінів на формування культурних, інтелектуальних та моральних традицій в ісламському світі. Дослідження семантики ісламської термінології допомагає розуміти різні аспекти ісламської культури, сприяє міжкультурному діалогу та взаєморозумінню між різними культурами та релігіями. Воно важливе для перекладу ісламських текстів, вивчення ісламської філософії, історії та права, а також для вивчення спільних особливостей та відмінностей між ісламськими країнами та регіонами.

2.3. Особливості функціонування ісламської термінології

Особливості функціонування ісламської термінології пов'язані з тим, що ця термінологія має свої корені в арабській мові, яка є основною мовою для багатьох мусульман. Це призводить до того, що деякі ісламські терміни можуть мати дещо відмінні від загальноживаних смислів в арабській мові. Крім того, ісламська термінологія має специфічні поняття та терміни, які відображають особливості ісламської культури, релігії та традицій. Тому, для розуміння термінів ісламської термінології, необхідно мати достатні знання про ісламську культуру та історію.

Ісламська термінологія має свої особливості в порівнянні з іншими мовами. (Shahid, M. A. 2011) Основні особливості функціонування ісламської термінології такі:

- Міцна пов'язаність з історією та культурою ісламу: Багато ісламських термінів походять з Корану, пророка Мухаммада, а також інших відомих діячів ісламу. Ці слова мають глибоке релігійне значення та містять у собі історичний та культурний контекст.
- Широке застосування в релігійному та повсякденному житті: Багато ісламських термінів є невід'ємною частиною релігійного життя мусульман. Наприклад, слова "салят" (молитва) та "закат" (податок на благодійність) є важливими концептами в ісламі. (Al-islam.org)

- Гнучкість та адаптивність: Залежно від контексту, терміни можуть мати різні значення. Наприклад, термін "джихад" може означати боротьбу проти невіруючих, або ж боротьбу зі своїми внутрішніми демонами. Така гнучкість і адаптивність дозволяють ісламській термінології зберігатись і розвиватись протягом багатьох століть.
- Велика кількість синонімів та антонімів: У ісламській термінології є багато слів, що мають подібне значення. Наприклад, слова "хадж" та "умра" означають одну й ту ж релігійну обов'язковість, але з різними деталями. (<https://www.islamweb.net/ar/>)
- Високий рівень спеціалізації: У багатьох випадках ісламські термінології мають дуже високий рівень спеціалізації, оскільки вони використовуються для опису складних релігійних та філософських концепцій, які мають свої власні терміни та визначення. Наприклад, термін "Таухід" в ісламі відображає концепцію єдиного Бога, яка є однією з найважливіших концепцій в ісламі. Інші складні терміни включають "Шаріа", "Сунна", "Хадіс", "Калам" та "Фікх", кожен з яких має свій власний спеціалізований сенс. Також важливо відзначити, що ісламська термінологія зазвичай пов'язана зі своєю віруваннями, практиками та традиціями, що може впливати на її використання та розуміння.
- Широке вживання метафор та символів: Ісламська термінологія використовує багато метафор та символів, що відображають релігійні переконання та культурні традиції. Наприклад, термін "Умма" (віривизнання, спільнота) відображає ідею єдності та співпраці серед мусульман, а символ "Півмісяць" відображає важливу роль Місяця в ісламському календарі. (Islamicstudies.info)
- Застосування термінології в різних галузях знання: Ісламська термінологія не обмежується тільки релігійними поняттями та термінами. Вона також застосовується в різних галузях знання, таких як історія, філософія, література, право та інші. Історія: У історії ісламу використовуються терміни, такі як "халифат", "умма", "джихад", "медина", "мусульманин" та інші. Наприклад, термін "халифат" відноситься до керівництва мусульманської спільноти, яке було встановлене після смерті пророка Мухаммада. Термін "умма"

використовується для опису мусульманської спільноти, а термін "джихад" може вживатися для опису духовної боротьби або фізичної оборони. Філософія: У філософії ісламу використовуються терміни, такі як "таухід", "шаріа", "калам", "асхаб", "фікр" та інші. Наприклад, термін "таухід" описує концепцію єдиного Бога, а термін "шаріа" відноситься до законодавства, яке базується на принципах ісламу. Термін "калам" використовується для опису дискусії та аргументації у філософії, а термін "асхаб" описує товариство або спільноту послідовників пророка Мухаммада. Література: У літературі ісламу використовуються терміни, такі як "коран", "хадіс", "суфізм", "тафсір", "діван" та інші. Наприклад, термін "коран" відноситься до священного тексту ісламу, а термін

- Важливість усної традиції: У ісламі має велике значення усна традиція передачі знань та інформації. Це може впливати на спосіб функціонування ісламської термінології, зокрема на її варіацію та використання в різних контекстах. Для встановлення значення термінів часто використовуються ісламські традиційні джерела, такі як Коран, хадіси, а також праці учених ісламської традиції. Проте, важливо зазначити, що інтерпретація термінів може бути предметом дискусії серед різних шкіл думок та учених, що може призвести до різних варіацій в значеннях термінів залежно від контексту.
- Гнучкість термінів: Багато термінів в ісламській термінології можуть мати різні значення залежно від контексту, в якому вони вживаються. Це відображає гнучкість ісламської термінології та її здатність адаптуватись до різних релігійних та культурних контекстів. Наприклад: "Іман" (віра) – у широкому розумінні це означає віру в Бога і пророків, а також в інші принципи ісламу. Але в залежності від контексту може мати інші значення, наприклад, "іман" може вживатися як синонім "мусульманства" або в значенні "віри в определенного бога", що може відрізнятися від ідеї віри в іслам. "Шаріа" (ісламське право) – це система ісламських правових принципів, що регулює релігійні та цивільні питання. Але в залежності від контексту може мати різні значення, наприклад, "шаріа" може вживатися в значенні "ісламських законів",

"ісламських норм поведінки" чи "ісламської моралі". "Умма" (ісламське співтовариство) – це термін, що описує спільноту вірян ісламу. Але в залежності від контексту може мати інші значення, наприклад, "умма" може вживатися в значенні "країни–мусульманів" або "ісламська громада". (<https://darulifta-deoband.com/en>)

Ісламська термінологія має свої особливості функціонування, які відображають культурні та релігійні традиції ісламу, та які забезпечують її точність та гнучкість в різних галузях знання.

Отже, дослідивши особливості функціонування ісламської термінології ми зробили висновок, що застосування ісламської термінології не обмежується релігійними поняттями та термінами, але використовується в різних галузях знання, таких як історія, філософія, література, право та інші. Для встановлення значення термінів часто використовуються ісламські традиційні джерела, такі як Коран, хадіси, а також праці учених ісламської традиції. Однак, важливо зазначити, що інтерпретація термінів може бути предметом дискусії серед різних шкіл думок та учених, що може призвести до різних варіацій в значеннях термінів залежно від контексту. Також важливо відзначити значення усної традиції у передачі знань та інформації в ісламі, що може впливати на варіацію та використання ісламської термінології в різних контекстах. Ісламська термінологія є гнучкою, але потребує ретельної та уважної інтерпретації в залежності від контексту та використання.

ВИСНОВКИ

Ісламська термінологія – це спеціалізована лексика, що використовується в ісламській культурі для передачі концепцій, ідей та релігійних понять. Вона містить у собі терміни, що описують різноманітні аспекти ісламської доктрини, культури, практик та інших пов'язаних з нею явищ. Ісламська термінологія має свої власні особливості структури, семантики та функціонування, що робить її важливим об'єктом дослідження в галузі релігієзнавства та лінгвістики. Ісламська термінологія має відокремлювані особливості щодо своєї структури, семантики та функціонування. Вона базується на відповідній лексичній та семантичній системі, що відображає релігійні та культурні традиції Ісламу, та включає в себе широкий спектр термінів, що пов'язані з релігійними поняттями, філософією, теологією, правом, містикою тощо.

У нашому дослідженні ми окреслили теоретичні положення термінів, термінології, терміносистем. Ми навели дослідження найбільш відомих вчених, які здійснили свої відкриття в цій сфері мовознавства, наприклад: В.К. Никіфорова, М.Абд ар–Рауфа, Мухаммад Амер ат–Тунісі, Наср ал–Хуріні та ін. Ми навели визначення цих понять та окреслили його структуру, семантичні особливості і особливості його функціонування.

У другій частині роботи ми дослідили структуру, семантичні особливості і особливості функціонування ісламської термінології та дослідили окремі терміни розібравши їх значення і особливості, таких як, наприклад: Хадж (الحجّ), Сунна (السنة), Умма (الأمة), Шарікат (شركة), Закат (الزكاة), Салат (الصلاة) та ін.

Отже ми здійснили спробу довести, що вивчення ісламської термінології є дуже важливою темою, яку вивчають мовознавці з різних країн. Через специфіку та велику кількість термінів важко їх розрізнити та отримувати чітке визначення. Тим паче, що існує велика кількість словників та енциклопедій ісламської термінології, які пропонують різні визначення того чи іншого терміна. На даний момент існують роботи присвячені ісламській термінології, але їх все ще недостатня кількість.

АНОТАЦІЯ АРАБСЬКОЮ МОВОЮ

تستخدم المصطلحات الإسلامية في العديد من جوانب الحياة الإسلامية ، بما في ذلك الممارسات الدينية والقانون والفلسفة والثقافة والتاريخ. لفهم هذه الجوانب ، من الضروري أن يكون لديك فهم عميق للمصطلحات الإسلامية. يتم استخدامه في العديد من العلاقات الدولية ، مثل الدبلوماسية والتجارة والتبادل الثقافي. يمكن أن يساعد فهم هذه المصطلحات في تجنب سوء التفاهم والصراعات بين الثقافات والأديان المختلفة.

يمكن أن تساعد دراسة المصطلحات الإسلامية في تحديد وحل المشكلات المتعلقة بترجمة المصطلحات من العربية إلى لغات أخرى. المصطلحات المرتبطة بالمصطلحات الإسلامية لها دلالات ومعاني محددة قد يصعب نقلها في ترجمة اللغة الأم.

لذلك ، فإن عملي وثيق الصلة ، مع الأخذ في الاعتبار جوانب ثقافة الدول الإسلامية ، والتي تختلف تمامًا عن الشرائع المسيحية. المصطلحات الإسلامية هي نظام معقد من المصطلحات المستخدمة لوصف جوانب مختلفة من الإسلام وثقافته. تساعد دراسة دلالات المصطلحات الإسلامية على فهم هذه الثقافة وتعزيز الحوار بين الثقافات وترجمة النصوص الإسلامية. لا يقتصر تطبيق المصطلحات الإسلامية على المفاهيم الدينية ، بل يشمل مختلف مجالات المعرفة. يعتمد تباين المصطلحات وتفسيرها على السياق والتقاليد الشفوية لنقل المعرفة في الإسلام. التفسير الدقيق ضروري لفهم معاني المصطلحات الإسلامية.

عند دراسة المصطلحات الإسلامية ، يجب مراعاة المدارس الفكرية والتقاليد المختلفة ، والتي قد تؤثر على تنوع المصطلحات وتفسيرها. قد تنشأ هذه الاختلافات في المعنى بسبب اختلاف السياقات الثقافية والتاريخية والجغرافية. الاستنتاج الخامس: يلعب التراث الشفهي في الإسلام دورًا مهمًا في نقل المعرفة والمعلومات ، وهذا يؤثر أيضًا على تنوع واستخدام المصطلحات الإسلامية في سياقات مختلفة. يمكن أن يؤثر النقل الشفهي للمعرفة على تغيير وتكييف المصطلحات في مجموعات ومجتمعات مختلفة ، مما يضيف طبقة أخرى من التعقيد إلى دراسة المصطلحات الإسلامية وتفسيرها.

إن الاستخدام الصحيح للمصطلحات الإسلامية له أهمية كبيرة في الترجمة الدقيقة للنصوص الإسلامية ، ودراسة الفلسفة الإسلامية ، والتاريخ والقانون ، وكذلك من أجل التفاهم المتبادل وتعزيز الحوار بين مختلف الثقافات والأديان. بالنظر إلى السمات الدلالية للمصطلحات الإسلامية ، من الممكن ضمان الدقة والسياق في استخدامها.

تلقي دراسة المصطلحات الإسلامية الضوء على المعنى والفروق الدقيقة في سياق الدين والثقافة والفلسفة الإسلامية. يساعد على تحسين التفاهم بين الناس من ثقافات مختلفة ، ويعزز التسامح ، ويؤثر على البحث العلمي ، والنقاش الأكاديمي ، والتقدم الاجتماعي. يتطلب فهم المصطلحات الإسلامية واستخدامها دراسة مستمرة وحوارًا وتفاعلاً بين الثقافات من أجل ضمان التصور الصحيح ونقل التراث القيم للثقافة الإسلامية إلى العالم الحديث.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

- "The Encyclopaedia of Islam" published by Brill:
<https://referenceworks.brillonline.com/browse/encyclopaedia-of-islam>
- Арнольд И. В. (1991). Основы научных исследований в лингвистике. М.
 إيمان السعيد(2006). المصطلح عند رفاة الطهطاوي بين الترجمة والتعريب . القاهرة
 علي القاسمي.(1987). مقدمة في علم المصطلح . القاهرة
 محمود فهمي حجازي.(1993). "اسس اللغوية لعلم المصطلح . القاهرة: مكتبة غريب
 محمد عوني عبد الرؤوف.(2008). تاريخ الترجمة العربية بين الشرق العربي والغرب "وربي القاهرة
 Коваленко А. Я.(2001). Загальний курс науково–технічного перекладу
 Кубрякова Е.С.(1985). Что такое словообразование. М.
 Хуснутдинова, Е. (2014). "Семантические особенности исламской терминологии". Вестник Татарского государственного гуманитарно–педагогического университета.
- Павлюк, А. Б.(2002). Типи слів за морфемною будовою в сучасній англійській мові . Наук.вісн. ВНУ.
- Shahid, M. A. (2011). Islamic Philosophy and the Challenge of Postmodernity: Towards a New Genealogy of the Rational Subject.
<https://www.islamweb.net/ar/> – сайт, який містить багато інформації про ісламську термінологію.
- Al–islam.org – сайт, який містить велику кількість ресурсів для вивчення ісламу, включаючи ісламську термінологію.
- Islamicstudies.info – сайт, на якому можна знайти матеріали з ісламської термінології, а також інші ресурси для вивчення ісламу.
- <https://darulifta-deoband.com/en> – сайт, який пропонує відповіді на питання з різних сфер ісламу, включаючи ісламську термінологію.